

ŠIAULIŲ MIESTO BENDROJO UGDYMO MOKYKLŲ 7 - 17 M. AMŽIAUS MOKINIŲ 2023 M. PROFILAKTINIŲ SVEIKATOS PATIKRINIMŲ DUOMENŲ APŽVALGA

IVADAS

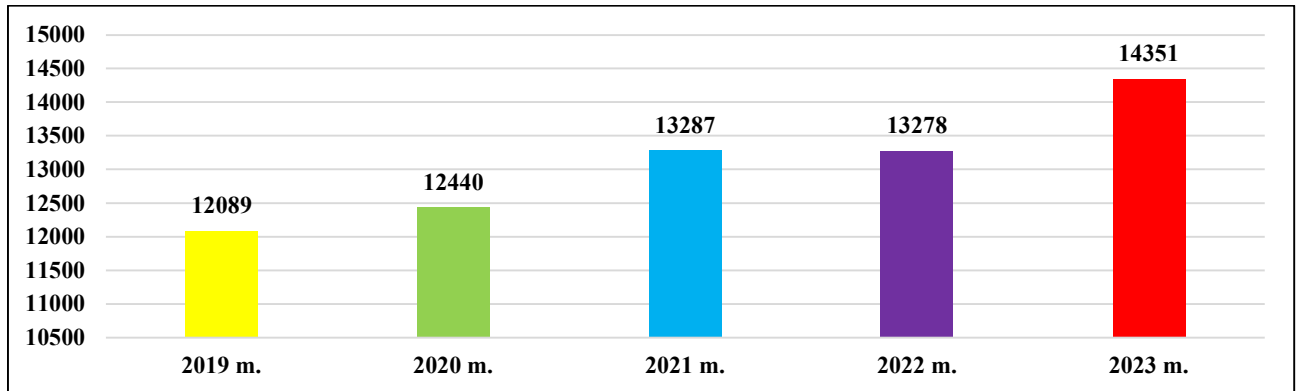
Mokinių sveikata yra viena iš svarbiausių ir pagrindinių visuomenės gerovės sudedamųjų dalių, turinčių tiesioginį poveikį ne tik jų fizinei ir emocinei būklei, bet ir mokymosi rezultatams bei socialiniam gyvenimui. Šiandieninė mokinių aplinka yra kupina iššūkių: nuo sėdimo gyvenimo būdo ir netinkamos mitybos iki streso ir emocinės įtampos, kurie gali turėti ilgalaikių pasekmių. Dėl šios priežasties svarbu ne tik užtikrinti sveikatos priežiūrą mokyklose, bet ir skatinti sveikos gyvensenos įpročius bei integruoti sveikatingumo programas, kurios padėtų vaikams ir paaugliams lavinti tiek fizinį, tiek psichologinį atsparumą.

Lietuvoje jau daugiau nei septynerius metus yra įdiegta ir funkcionuoja Higienos instituto tvarkoma Vaikų sveikatos stebėsenos informacinė sistema (toliau – VSS IS). Šioje informacinėje sistemoje kaupiami visų šalies ikimokyklinio, bendrojo ugdymo ir profesinio mokymo įstaigas lankančių asmenų profilaktinių sveikatos patikrinimų duomenys. Šie duomenys į VSS IS gaunami iš elektroninės statistinės apskaitos formos Nr. E027-1 „Mokinio sveikatos pažymėjimas“ (toliau – Mokinio sveikatos pažymėjimas) per sąsają su Elektroninės sveikatos paslaugų ir bendradarbiavimo infrastruktūros informacine sistema (toliau – ESPBI IS).

Apžvalgoje pateikiami ir aprašomi Šiaulių miesto bendrojo ugdymo mokyklas lankančių 7 – 17 m. amžiaus mokinių sveikatos rodikliai, nustatyti profilaktinių sveikatos patikrinimų metu. Naudotasi Higienos instituto Vaikų sveikatos stebėsenos informacinės sistemos specialistų parengtu leidiniu „Mokinių sveikata 2023 m.“ Apžvalgoje pateikiama mokinių kūno masės indekso (toliau – KMI) įvertinimas, pasiskirstymas pagal fizinio ugdymo grupes, gydytojų nurodytos bendros sveikatos rekomendacijos, reikalingos ugdymo procese. Taip pat pateikiamas dantų ir žandikaulių būklės įvertinimas. Apžvalgoje pateikiami ir 7 – 17 m. vaikų ligotumo duomenys gauti iš Privalomojo sveikatos draudimo informacinės sistemos „Sveidra“. Šie duomenys apima tik ugdymo įstaigas lankančius vaikus, kurie kreipėsi į asmens sveikatos priežiūros įstaigą dėl sveikatos sutrikimo.

Mokinio sveikatos pažymėjimo pateikimo apžvalga

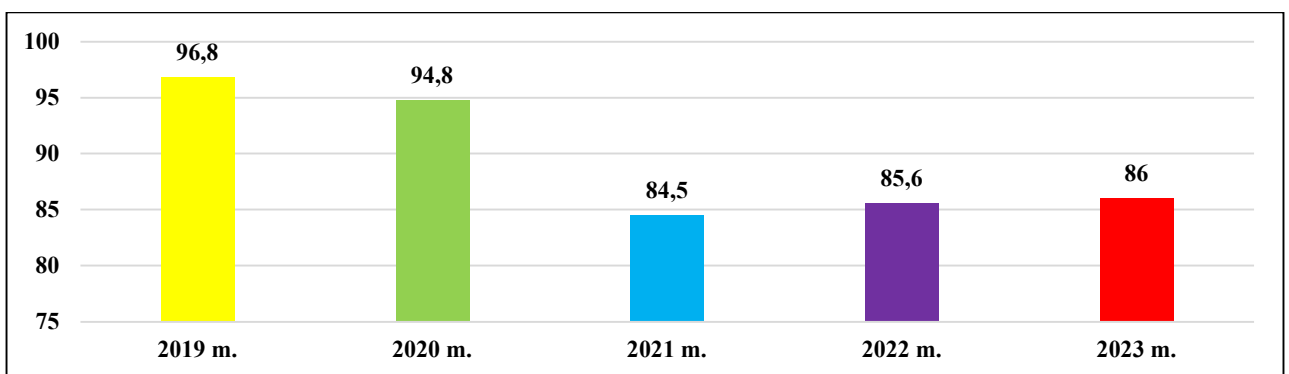
Mokinių Registro duomenimis, Šiaulių mieste bendrojo ugdymo mokyklas 2019 m. lankė 12 089 7–17 m. amžiaus mokiniai, o 2023 m. – 14 351 mokinys t. y. jų skaičius per penkerius metus padidėjo 18,7 proc. (1 pav.).

1 pav. Šiaulių mieste bendrojo ugdymo mokyklas lankančių 7–17 m. amžiaus mokinių skaičius 2019–2023 m. (abs. sk.)

Elektroninį Mokinio sveikatos pažymėjimą sudaro dvi atskiros dalys: I dalis „Sveikatos būklės įvertinimas“ ir II dalis „Dantų ir žandikaulių būklės įvertinimas“. Tai du atskiri dokumentai ir galioja nepriklausomai nuo to, ar pateikta tik I dalis, ar tik II dalis, ar abi dalys kartu. Pirmą pažymėjimo dalį turi teisę pildyti šeimos gydytojas (vaikų ligų ir vidaus ligų gydytojai) arba slaugytojas, antrą dalį – gydytojas odontologas arba gydytojas odontologas specialistas, arba burnos higienistas.

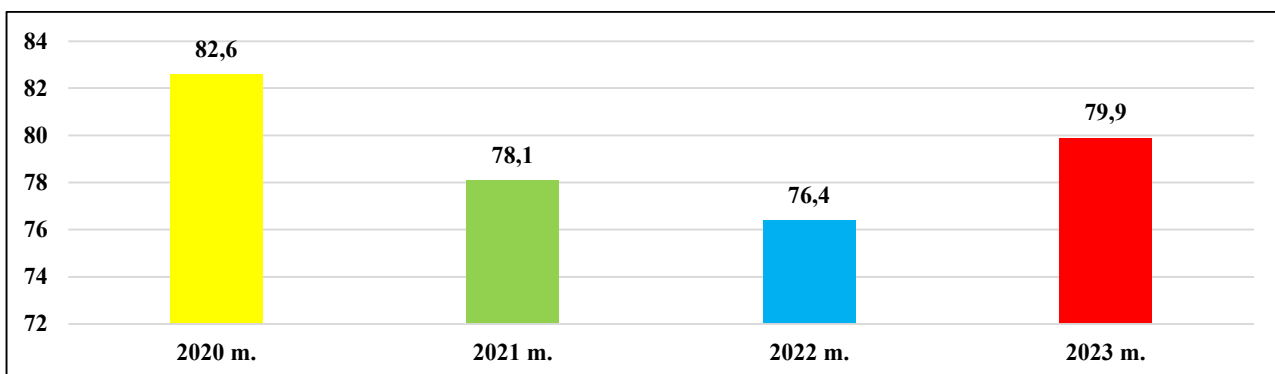
Vertinant 7–17 m. amžiaus mokinių Mokinio sveikatos pažymėjimo I dalies pateikimą 2019 m. Šiaulių mieste, matyti, kad per 96,8 proc. vaikų turėjo užpildytą pažymėjimo I dalį, o 2023 m. jų dalis sumažėjo iki 86,0 proc. t. y. 10,8 proc. mažiau (2 pav.).

2 pav. 7–17 m. amžiaus mokinių, turinčių Mokinio sveikatos pažymėjimo užpildytą I dalį, pasiskirstymas 2019–2023 m. (proc.)

Užpildytą pažymėjimo II dalį „Dantų ir žandikaulių būklės įvertinimas“ 2020 m. turėjo 82,6 proc., o 2023 m. – 79,9 proc. 7–17 m. amžiaus Šiaulių miesto mokinių. Lyginant 2023 m. (nors

situacija ir pagerėjo) su 2020 m., turinčių užpildytą pažymėjimo II dalį buvo mažiau 2,7 proc. (3 pav.).

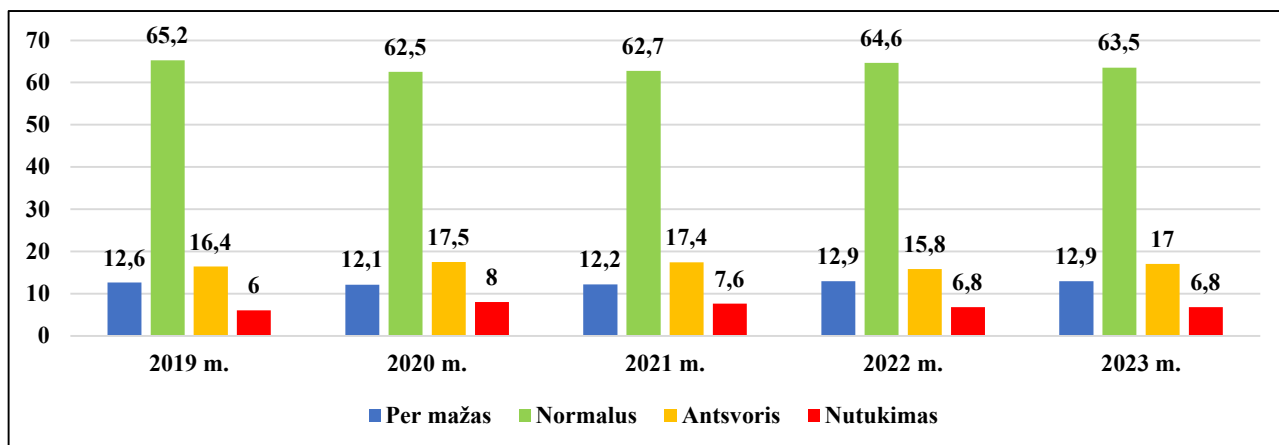

3 pav. 7–17 m. amžiaus mokinių, turinčių Mokinio sveikatos pažymėjimo užpildytą II dalį, pasiskirstymas 2020–2023 m. (proc.)

Mokinių kūno masės indekso vertinimas

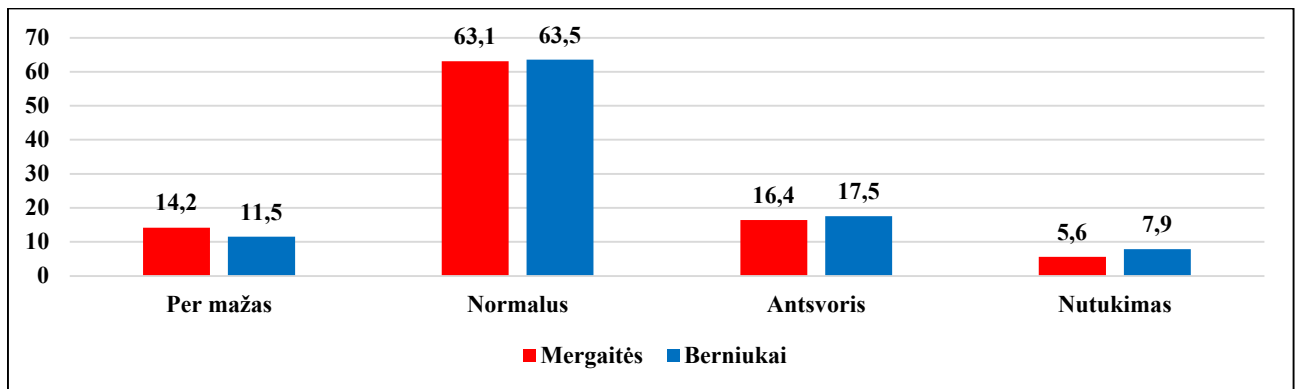
Profilaktinio sveikatos patikrinimo metu šeimos gydytojas išmatuoja vaiko ūgį, svorį, rezultatus įrašo į elektroninį Mokinio sveikatos pažymėjimą, kuriame automatiškai apskaičiuojama kūno masės indekso (toliau – KMI) skaitinė reikšmė ir KMI įvertinimas: per mažas svoris, normalus svoris, antsvoris ar nutukimas. Nuo 2020 m. gegužės 1 d. įsigaliojo 2 – 18 m. amžiaus vaikams pritaikytos KMI vertinimo ribos.

Apžvelgiant 7 – 17 m. amžiaus mokinių KMI įvertinimo rezultatus per penkerius mokslo metus, matyti, kad nuo 2019 m. Šiaulių mieste normalų kūno svorį turinčių mokinių dalis sumažėjo 1,7 proc., o turinčių padidėjusį kūno svorį mokinių dalis padidėjo 1,4 proc. (3 pav.).

4 pav. 7–17 m. amžiaus mokinių KMI įvertinimo pasiskirstymas 2019–2023 m. (proc.)

Lyginant 7 – 17 m. amžiaus mokinių KMI vertinimo rezultatus 2023 m. pagal lytį, matyti, kad kiek didesnė dalis mergaičių nei berniukų turėjo per mažą kūno svorį, tuo tarpu kiek didesnė dalis berniukų nei mergaičių turėjo antsvorį ar buvo nutukę (5 pav.).

5 pav. 7–17 m. amžiaus mokinių KMI įvertinimas 2023 m., lyginant pagal lytį (proc.)

Mokinių fizinio pajėgumo įvertinimas

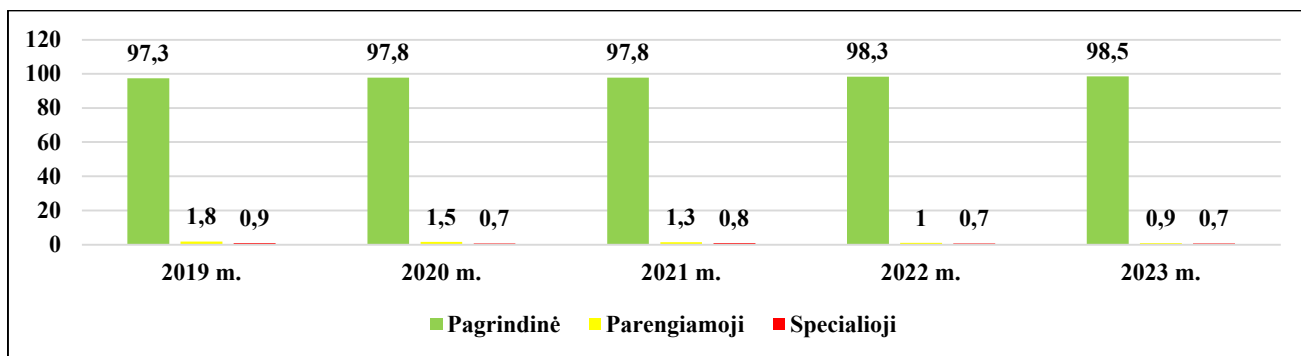
Kasmetinio mokinio sveikatos patikrinimo metu gydytojas, įvertinęs vaiko fizinę sveikatos būklę, jo sveikatos pažymėjime nurodo fizinio ugdymo grupę: pagrindinę, parengiamąją, specialiąją.

Pagrindinei fizinio ugdymo grupei priskiriami visiškai sveiki ar turintys nedidelių sveikatos sutrikimų (nedidelio laipsnio regos sutrikimai, netaisyklinga laikysena, funkciniai negalavimai ir pan.) mokiniai. Šiai grupei priklausantys mokiniai gali treniruotis sporto būreliuose ir dalyvauti sporto varžybose.

Parengiamajai fizinio ugdymo grupei priskiriami mokiniai, turintys nedidelių sveikatos sutrikimų, persirgę tam tikromis ligomis ir laikinai negalintys lankyti kūno kultūros pamokų visu pajėgumu. Jie dalyvauja pamokose pagal mokyklinę programą su sąlyga, kad fizinė veikla nepablogintų jų sveikatos būklės. Kai kurie fiziniai pratimai neatliekami arba ribojami. Gydytojas specialistas, priskyres mokini šiai fizinio ugdymo grupei, turi nurodyti ir mokinio dalyvavimo ugdymo veikloje rekomendacijas.

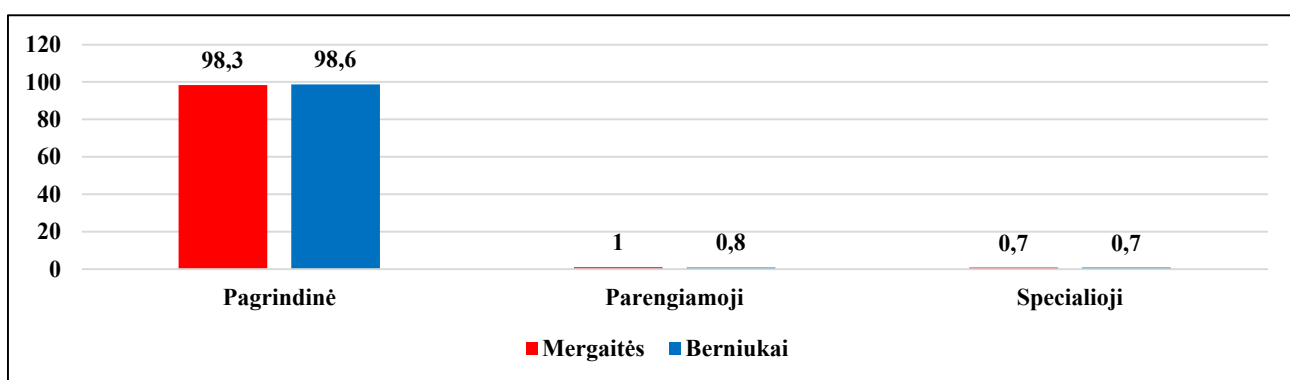
Specialiajai fizinio ugdymo grupei priskiriami mokiniai, turintys nuolatinių ar laikinų sveikatos sutrikimų, kurie su tam tikrais apribojimais netrukdo jiems dalyvauti fizinio ugdymo veikloje. Tokie vaikai sportuoja pagal specialią kūno kultūros programą ar lanko gydomosios kūno kultūros pratybas. Gydytojas specialistas atitinkamai turi nurodyti ir mokinio dalyvavimo ugdymo veikloje rekomendacijas.

Apžvelgiant Šiaulių miesto mokinių fizinio pajėgumo pokyčius per penkerius mokslo metus, matyti, kad vaikų, priskirtų pagrindinei fizinio ugdymo grupei, dalis išaugo 1,2 proc. Mokinių, kuriems nustatyta parengiamoji fizinio ugdymo grupė, dalis sumažėjo 0,9 proc., specialioji – 0,2 proc. (6 pav.).

6 pav. 7–17 m. amžiaus mokinių pasiskirstymas fizinio ugdymo grupėse 2019–2023 m. (proc.)

Vertinant 7 – 17 m. amžiaus mokinių pasiskirstymą fizinio ugdymo grupėse 2023 m. pagal lytį, matyti, kad mergaitės ir berniukai pasiskirstė tolygiai tiek pagrindinėje, tiek parengiamosioje, tiek specialiojoje fizinio ugdymo grupėje (7 pav.).

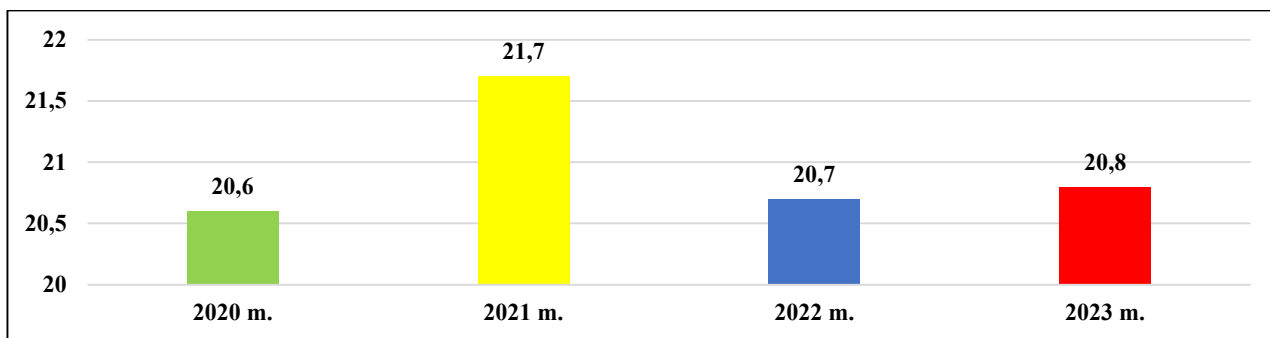

7 pav. 7–17 m. amžiaus mokinių pasiskirstymas fizinio ugdymo grupėse 2023 m., lyginant pagal lytį (proc.)

Mokinių dalyvavimas ugdymo veikloje

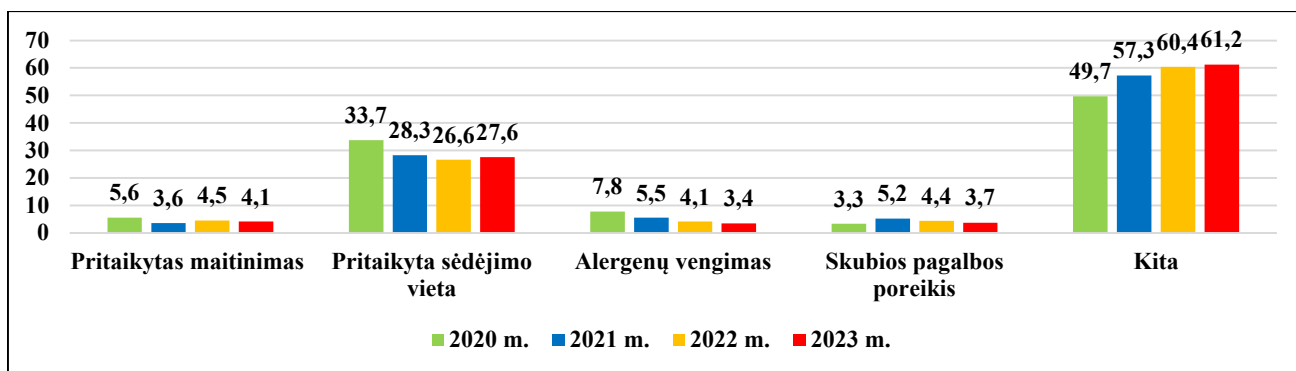
Mokinys, sergantis lėtine liga ir (ar) turintis sveikatos sutrikimų, kurie riboja mokinio dalyvavimą ugdymo veikloje, gali dalyvauti ugdymo veikloje, laikydamasis rekomendacijų. Gydytojas elektroniniame Mokinio sveikatos pažymėjime iš pasirinkto sąrašo pažymi bendrą rekomendaciją arba užpildo specialią rekomendaciją, nurodydamas mokinio ligos/sveikatos sutrikimo TLK-10-AM kodą ir aprašydamas specialias rekomendacijas ir (ar) pirmosios pagalbos priemones, kurių gali prireikti mokiniui, dalyvaujančiam ugdymo veikloje.

2020 – 2023 m. tik per 20 proc. 7 – 17 m. amžiaus Šiaulių miesto mokinių buvo nurodytos bendros sveikatos rekomendacijos (8 pav.).

8 pav. 7–17 m. amžiaus mokiniams nurodytos bendros sveikatos rekomendacijos 2020–2023 m. (proc.)

2023 m. rekomendacija dėl sėdėjimo vietos pritaikymo nurodyta beveik kas trečiam, pritaikytas maitinimas, alergenų vengimas ir skubios pagalbos poreikis nurodytas nedidelei daliai pasitikrinusių sveikatą mokinių. Daugiau nei dviems trečdaliams vaikų buvo nurodyta rekomendacija „Kita“ (9 pav.).

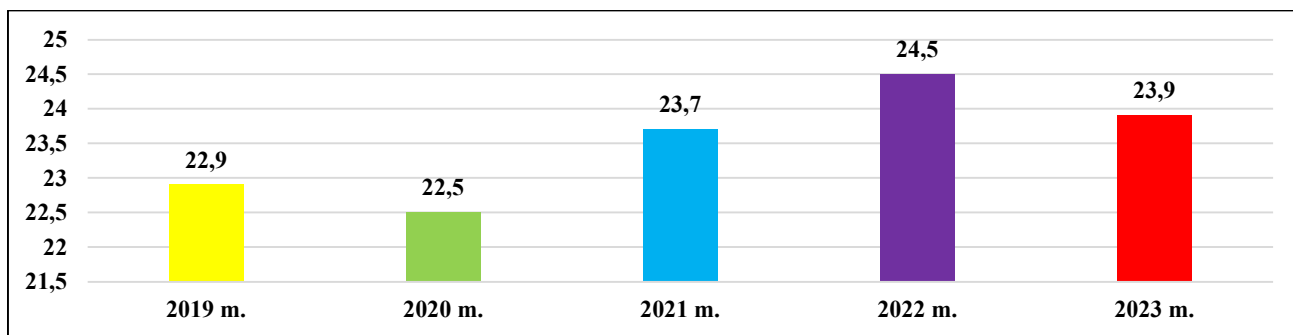

9 pav. 7–17 m. amžiaus mokinių, kuriems nurodytos rekomendacijos, pasiskirstymas 2020–2023 m. (proc.)

Mokinių dantų ir žandikaulių būklės apžvalga

Gydytojas odontologas, atlikdamas kasmetinį mokinio sveikatos patikrinimą, įvertina mokinio dantų, žandikaulių būklę ir įrašo rezultatus į Mokinio sveikatos pažymėjimo II dalį „Dantų ir žandikaulių būklės įvertinimas“. Ėduonies pažeistų (k), plombuotų (p) ir išrautų dantų (i) skaičius pažymėjime įrašomas ties kiekviena raide. Mažosios raidės (kpi) reiškia pieninių dantų įvertinimą, didžiosios raidės (KPI) – nuolatinių dantų įvertinimą. Jeigu profilaktinio sveikatos patikrinimo metu gydytojas odontologas neranda ėduonies pažeistų, plombuotų ir dėl ėduonies išrautų dantų, Mokinio sveikatos pažymėjime ties raidėmis k, p, i bei K, P, I įrašomi nuliai – tai reiškia, kad vaiko dantys sveiki.

Per penkerius mokslo metus Šiaulių mieste tik kiek daugiau nei penktadalis visų patikrintų 7 – 17 m. amžiaus mokinių turėjo sveikus dantis (10 pav.).

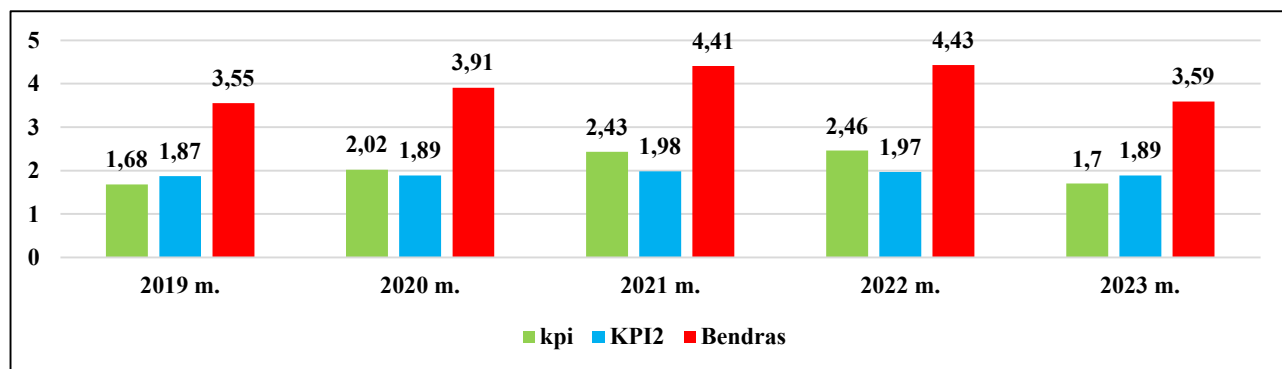
10 pav. 7–17 m. amžiaus mokinių, kurių dantys sveiki, pasiskirstymas 2019–2023 m. (proc.)

Įvertinus ėduonies pažeistų, plombuotų ir išrautų dantų skaičių, apskaičiuojamas dantų ėduonies intensyvumo rodiklis – KPI indeksas, kuris rodo, kiek ėduonies pažeistų dantų tenka vienam asmeniui.

KPI intensyvumo lygiai būna:

- labai mažas 0,0 - 1,0;
- mažas 1,1 – 2,6;
- vidutinis 2,7 – 4,4;
- didelis 4,5 – 6,6;
- labai didelis > 6,7.

Per penkerius mokslo metus 7 – 17 m. amžiaus mokiniams nustatytas bendrasis dantų ėduonies intensyvumo lygis buvo vidutinis. Šio rodiklio reikšmė per penkis metus Šiaulių mieste padidėjo 0,04 vieneto (11 pav.).

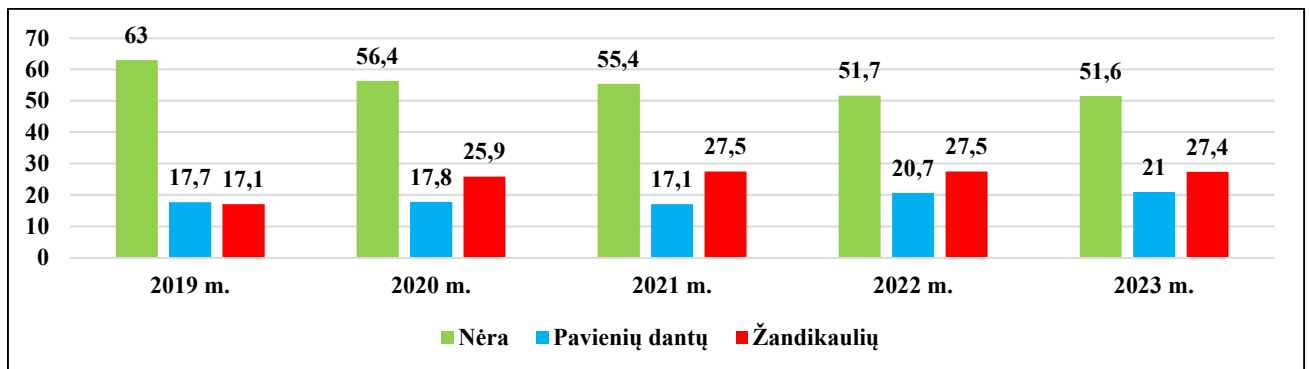

11 pav. 7–17 m. amžiaus mokinių kpi, KPI ir kpi+KPI reikšmių pasiskirstymas 2019–2023 m.

Profilaktinio sveikatos patikrinimo metu gydytojas odontologas taip pat įvertina mokinio sąkandžio būklę.

Per penkerius mokslo metus Šiaulių mieste 7 – 17 m. amžiaus mokinių, neturinčių sąkandžio patologijos sumažėjo 12,6 proc. Pavienių dantų patologija nustatyta beveik penktadaliui mokinių.

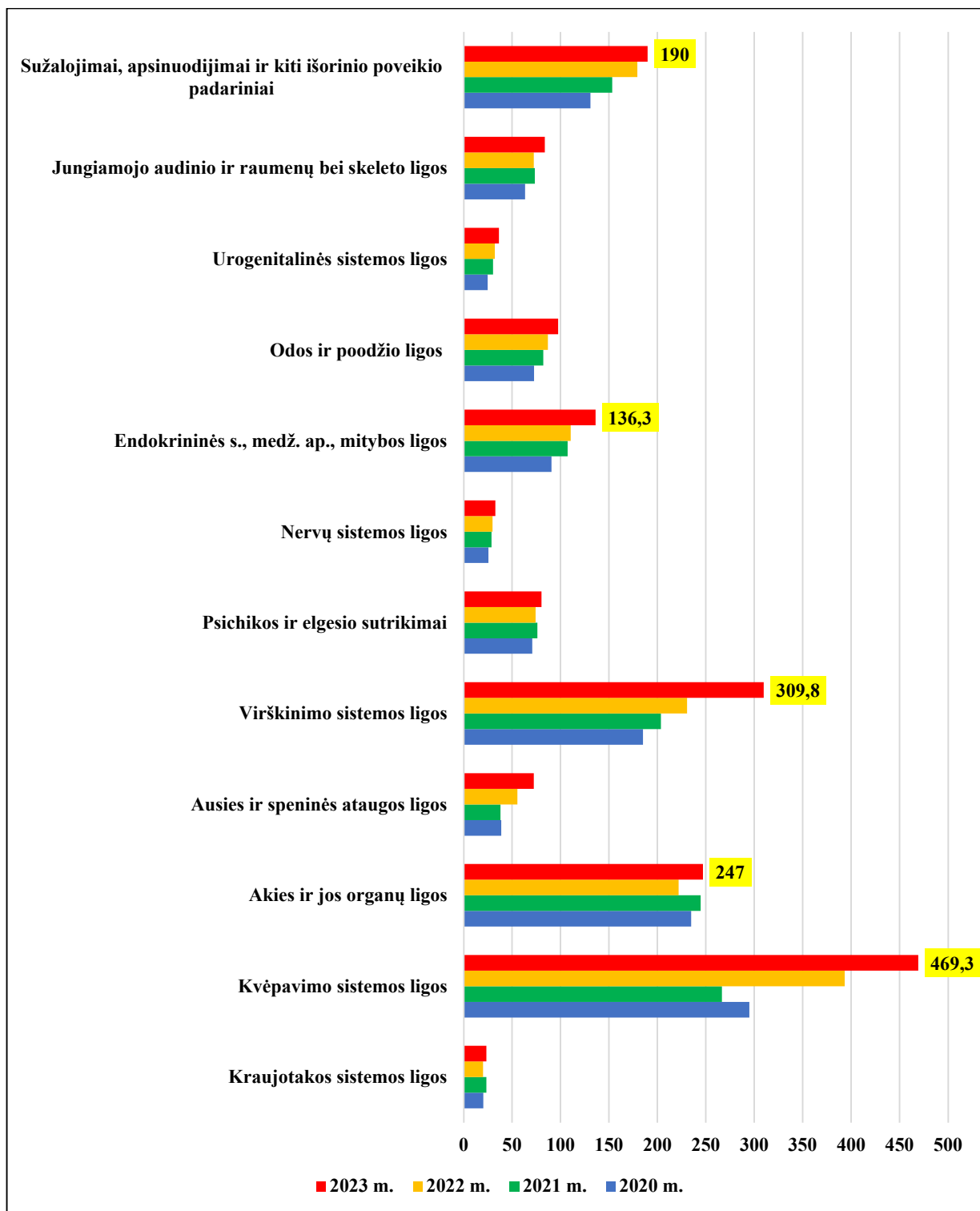
Žandikaulių patologija nustatyta dažniau nei kas ketvirtam mokiniui. Per penkerius mokslo metus šią patologiją turinčių mokinių dalis išaugo 10,3 proc. (12 pav.).

12 pav. 7–17 amžiaus mokinių sąkandžio patologijos įvertinimo pasiskirstymas 2019–2023 m. (proc.)

Mokinių ligotumo rodiklių apžvalga

Remiantis Privalomojo sveikatos draudimo informacinės sistemos „Sveidra“ duomenimis, 2023 m. kaip ir 2022 m., didžiausias Šiaulių miesto 7 – 17 m. amžiaus mokinių ligotumas buvo kvėpavimo sistemos ligomis (469,3/1000 gyv.). Antroje vietoje buvo virškinimo sistemos ligos (309,8/1000 gyv.). Trečioje vietoje – akies ir jos priedinių organų ligos (247,0/1000 gyv.). Sužalojimai, apsinuodijimai ir kiti išorinių poveikių padariniai nustatyti 190,0/1000 gyv. Ligos endokrininėmis ir medžiagų apykaitos ligomis 7 – 17 m. amžiaus grupėje sudarė 136,3/1000 gyv. (13 pav.).

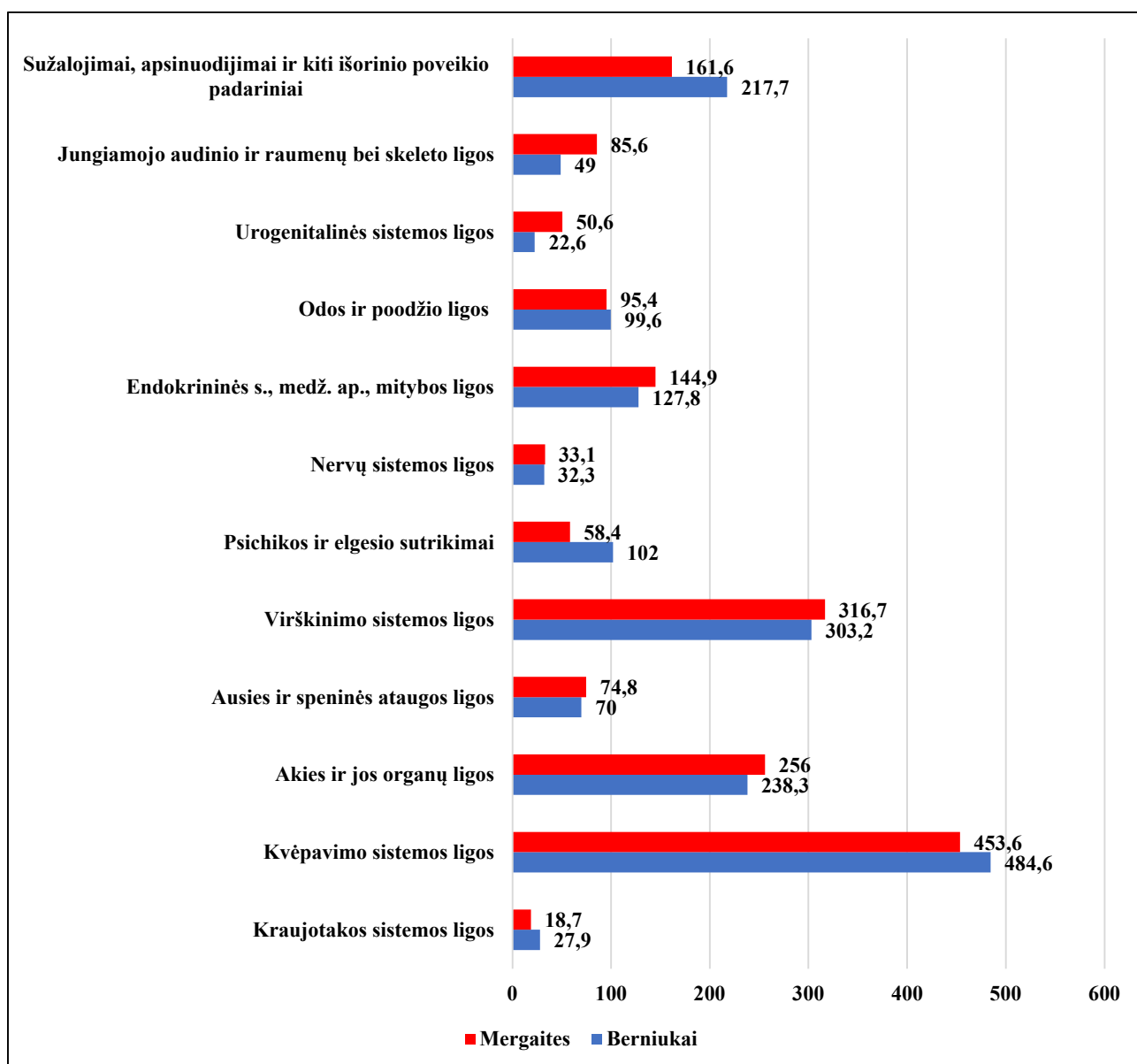

13 pav. Šiaulių miesto 7–17 amžiaus mokinių ligotumas 2020-2023 m. (1000 gyv.).

Šaltinis: Vaikų sveikatos stebėsenos informacinė sistema

Vertinant 7 – 17 m. amžiaus mokinių ligotumą 2023 m. pagal lytį, matyti, kad daugiau mergaitėms buvo nustatyta virškinimo sistemos ligų (316,7/1000 gyv.), akies ir jos organų ligų (256,0/1000 gyv.), endokrininės, mitybos ir medžiagų apykaitos ligų (144,9/1000 gyv.), bei urogenitalinės sistemos ligų (50,6/1000 gyv.). Tuo tarpu berniukams daugiau buvo nustatyta

kvėpavimo sistemos ligų (484,6/1000 gyv.), sužalojimų, apsinuodijimų ir kitų išorinių poveikių padarinių (217,7/1000 gyv.), psichikos ir elgesio sutrikimų (102,0/1000 gyv.) (14 pav.).

14 pav. Šiaulių miesto 7–17 amžiaus mokinių ligotumas 2023 m., lyginant pagal lytį (1000 gyv.)

Šaltinis: Vaikų sveikatos stebėsenos informacinė sistema

APIBENDRINIMAS

- Šiaulių mieste bendrojo ugdymo mokyklas lankančių 7 – 17 m. mokinių skaičius per penkerius metus padidėjo 18,7 proc.
- 7 – 17 m. mokinių, turinčių užpildytą Mokinio sveikatos pažymėjimo I dalį, per penkerius metus sumažėjo 10,8 proc. Užpildytą II pažymėjimo dalį „Dantų ir žandikaulių būklės įvertinimas“ nuo 2020 m. turinčių mokinių sumažėjo 2,7 proc.
- Nuo 2019 m. mokinių, turinčių normalų svorį Šiaulių mieste sumažėjo 1,7 proc., o mokinių, turinčių padidėjusį svorį padidėjo 1,4 proc. Kiek didesnė dalis mergaičių nei berniukų turėjo per mažą kūno svorį. Tuo tarpu kiek didesnė dalis berniukų nei mergaičių turėjo antsvorį ar buvo nutukę.
- Per penkerius mokslo metus mokinių, priskirtų pagrindinei fizinio ugdymo grupei, dalis išaugo 1,2 proc. Mokinių, kuriems nustatyta parengiamoji fizinio ugdymo grupė, dalis sumažėjo 0,9 proc., specialioji – 0,2 proc. 2023 m. mergaitės ir berniukai pasiskirstė tolygiai tiek pagrindinėje, tiek parengiamojoje, tiek specialiojoje fizinio ugdymo grupėje.
- Rekomendacija dėl sėdėjimo vietos pritaikymo nurodyta beveik kas trečiam mokiniui, pritaikytas maitinimas, alergenų vengimas ir skubios pagalbos poreikis nedidelei daliai pasitikrinusių sveiktą mokinių.
- Per penkerius mokslo metus Šiaulių mieste tik kiek daugiau nei penktadalis visų patikrintų 7 – 17 m. amžiaus mokinių turėjo sveikus dantis. Bendrasis dantų ėduonies intensyvumo lygis buvo vidutinis. Šio rodiklio reikšmė per penkis metus Šiaulių mieste padidėjo 0,04 vieneto. Per penkerius mokslo metus 7 – 17 m. amžiaus mokinių, neturinčių sąkandžio patologijos sumažėjo 12,6 proc. Pavienių dantų patologija nustatyta beveik penktadaliui mokinių. Žandikaulių patologija nustatyta dažniau nei kas ketvirtam mokiniui. Per penkerius mokslo metus šią patologiją turinčių mokinių dalis išaugo 10,3 proc.
- Šiaulių miesto 7 – 17 m. amžiaus mokiniams 2023 m. daugiausiai nustatyta kvėpavimo sistemos ligų. Antroje vietoje buvo virškinimo sistemos ligos, trečioje – akies ir jos priedinių organų ligos. Toliau sekė sužalojimai, apsinuodijimai ir kiti išorinių poveikių padariniai bei endokrininės ir medžiagų apykaitos ligos. Daugiau mergaitėms buvo nustatyta virškinimo sistemos, akies ir jos organų, endokrininės, mitybos ir medžiagų apykaitos bei urogenitalinės sistemos ligų. Tuo tarpu berniukams daugiau nustatyta kvėpavimo sistemos ligų, sužalojimų, apsinuodijimų ir kitų išorinių poveikių padarinių bei psichikos ir elgesio sutrikimų.